

האולימפיאדה הארצית השלישית בלשון עברית לנוער
של החוג ללשון העברית ושל המתמטיקאי הצעיר

תשפ"ד

שלב א': שאלות ופתרונות

כיתות י'-י"ב

האולימפיאדה מתקיימת בחסות חברת פיינל וחברת צ'ק פוינט

ובחסות מרכז קורת

שאלון שלב א'
לכיתות י"א-י"ב

1. מהי החלופה העברית לפִיֶרָה?

א. מְמַעַךְ

ב. מְחִית

ג. בְּתִיתָה

ד. מְרִית

ה. מְצַעִית

2. בְּרִישׁ גְּלִי הוא צירוף ארמי. מהי משמעותו בעברית בת ימינו?

א. בבושת פנים, בחרפה

ב. בחוסר ברירה

ג. בפומבי, לעיני כול

ד. לאחר מעשה

ה. דיבורים באוויר

3. אם החלטתי להזמין קינוח במסעדה, איזה פריט סביר להניח שלא אמצא בתפריט?

א. קְנוֹקְנֶת

ב. סֶהָרֹן

ג. מוֹפִין

ד. רְפָרְפֶת

ה. קְצִיפָה

ו. צְפִיחִית

הסבר: קְנוֹקְנֶת היא ענף דק ומסתלסל בצמחים מטפסים. סֶהָרֹן הוא קרואסון,

מוֹפִין הוא מאפין, רְפָרְפֶת היא פודינג, קְצִיפָה היא מוס וצְפִיחִית היא עוגייה.

4. איפה אפשר למצוא מְלַקְחַת?

- א. במטבח
- ב. בארון הבגדים
- ג. בבית המרקחת
- ד. בארגז הכלים
- ה. בחוף הים

הסבר: מְלַקְחַת היא צבת שטוחה המשמשת לתפיסה ולכפיפה וכן לחיתוך תיל (בלועזית: פְּלֵייר).

5. לפניכם רשימה המציגה את האות הראשונה של כל מילה בסדרת מילים:

בראשית, שמות, ויקרא, במדבר, דברים – ב, ש, ו, ב, ד.

להלן רשימה אחרת. השלימו את האות הבאה בסדרה:

ת, ח, כ, ט, ש, __

האות המשלימה בסדרה היא: **א**

הסבר: הסדרה בנויה על פי האות הראשונה של שמות החודשים העבריים (תשרי,

חשוון, כסלו, טבת, שבט). החודש הבא בסדרה הוא **אדר**. בשאלה נבחרה הצורה

המקוצרת "חשוון", הנהוגה בעברית בת ימינו (הצורה המקורית: מר חשוון).

6. איזה צמד מילים יוצא דופן?

- א. תוגה – צער
- ב. כלימה – קלון
- ג. הוקיע – הליל
- ד. מאכלת – סכין
- ה. התרה – הזהיר

הסבר: הוקיע והליל הן מילים מנוגדות. בשאר הצמדים המילים נרדפות.

7. השלימו את הפתגם: "הַיֵּיחַ מְעוֹתָיו עַל _____".
תשובה: קרן הצבי (פירוש הביטוי: השקיע את כספו בעסק מפוקפק).

8. מַלְחָה פְּנֵיָהּ הוא כינוי לאדם חנפן, מתרפס. מה הפירוש המילולי של פְּנֵיָהּ?

א. עשב יבש

ב. **צלחת או קערה**

ג. מחצלת מרופטת

ד. מפת שולחן

ה. מכרסם קטן

9. איני משתמש במילים **אילן וחוטם**, אלא **בעץ ואף**, ובשבילי **כרוב** הוא יצור שמימי ולא

מאכל. באיזו תקופה אני חי?

א. **בתקופת המקרא**

ב. בתקופת המשנה

ג. בימי הביניים

ד. במאה העשרים

10. מתשובה **שלילית** על אחת מן השאלות הבאות נובע כי כל השחקנים בסרט "חיים

על הירח" קירחים. מהי שאלה זו?

א. האם כל השחקנים הקירחים משתתפים בסרט "חיים על הירח"?

ב. האם אין בסרט "חיים על הירח" שחקנים קירחים?

ג. האם כל השחקנים הקירחים אינם חיים על הירח?

ד. האם רוב השחקנים בסרט "חיים על הירח" אינם קירחים?

ה. **האם יש בסרט "חיים על הירח" שחקנים שאינם קירחים?**

11. מהי המילה?

את המילה הזאת חידש אליעזר בן־יהודה. ביאליק, שלא חיבב חידושים בסיומת סִיָּה כי דמו באוזניו לנעירת חמור, הציע במקומה את המילה סוֹכָךְ. מלבד הצעתו של ביאליק הוצעו חלופות נוספות לאותה המילה, ובהן גוֹנֵן, אָהִיל, מַחְסוֹן וּמְחַסֵּה זָרָם. בסופו של דבר נקלטה המילה של בן־יהודה.

מהי המילה? _____

תשובה: מטרייה

12. לפניכם שני הבתים הראשונים משיר של לאה גולדברג:

אֶת הַרְהוּרִי לְבִי אֲנִי יוֹדַעַת / הֵם נוֹשְׁנִים הֶלֶא גְדֻלְנוּ יַחַד / לְבִי וְהֵם כְּאֶצְבַּע וְטַבַּעַת /
אֶחָדוֹת יוֹם־יוֹם מְרַגְלֶת וְנִשְׁפַּחַת / אֲךָ יֵשׁ לְפָתַע וְתִשָּׁב בְּסֵם רוּחַ / נֶשֶׁל אֲשֶׁר רַעְנָן
וּמִסְתַּחַרְרֶת / עָלֵי הַיְיִתִּי. וְיוֹם זָרוּחַ / פְּתָאֵם נוֹתֵן בִּי נִשְׁמָה אַחֲרַת
מי מסתחררת?

א. אני ב. האחדות ג. הרוח ד. הווייתי ה. הנשמה האחרת

13. לפניכם משפט:

_____ הם סרטי גיבורי העל שעלילתם אהובה עליי _____ מעלילת
סרטי ספיידרמן. לכן ודאי _____ לשמוע שלא _____.

מהי האפשרות ההגיונית ביותר להשלמתו?

א. מעטים / פחות / תתפלאו / נמצא בספריית הווידאו שלי אפילו סרט אחד של
ספיידרמן

ב. רבים / יותר / לא תתפלאו / צפיתי מעולם אלא בסרטי ספיידרמן

ג. מעטים / פחות / לא תתפלאו / העליתי כלל על דעתי ללכת לצפות בסרט

החדש של ספיידרמן

ד. מעטים / יותר / תתפלאו / התלבטתי לרגע לפני שקניתי כרטיס לסרט החדש של ספיידרמן
ה. רבים / פחות / לא תתפלאו / צפיתי מעולם בסרטי ספיידרמן

14. איזה ביטוי מסתתר באיור?
התשובה מורכבת משלוש מילים.

תשובה: תהה על קנקנו

15. בתורת ההגה משמש המונח 'זוג מינימלי' כדי לתאר זוג מילים בשפה מסוימת שנבדלות זו מזו בהגה (צליל) אחד בלבד, ויש לכל אחת מהן משמעות אחרת. בעברית הבדלים אלו יכולים להתבטא בעיצורים שונים, בתנועות שונות, בהטעמה* שונה או בהגייה דגושה או רפויה באותיות בכ"פ, ובלבד שהבדלים אלו נשמעים בהגייה. כידוע, בעברית בת ימינו חלק מהתנועות והעיצורים נהגים באופן זהה, ועל כן הם אינם יוצרים זוגות מינימליים.
*הטעמה/טעם: הדגשה של הברה מסוימת במילה. את סימן הטעם נהוג לסמן כך: מִים, שְׁלֶחָן.

על פי מידע זה, איזה זוג מילים נחשב זוג מינימלי בעברית בת ימינו?

- א. בּוֹקֵר : בִּקְר
- ב. פְּרֹן : קְבֵרָן
- ג. מְלָה : מִלָּה
- ד. קָרַע : קִרְע
- ה. חוּץ : חוּף
- ו. עֵת : עֵט

תשובה: צמד המילים **בּוֹקֵר : בִּקְר** נבדל בהטעמה בלבד (התנועות צירי וסגול זהות בהגייתן בעברית בת ימינו, ועל כן אינן יוצרות הבדל בהגייה). בשאר הצמדים אין כלל הבדל בהגייה (פְּרֹן : קְבֵרָן; מְלָה : מִלָּה; עֵת : עֵט) או שיש יותר מהבדל אחד בהגייה (קָרַע : קִרְע; חוּץ : חוּף), ועל כן הם אינם נחשבים זוגות מינימליים.

16. אוגריתית היא שפה שמית קדומה שנכתבה על לוחות חרס בכתב יתדות. באוגריתית הייתה הבחנה בין תנועות ארוכות לקצרות, אך בכתיבה כמעט לא סומנו התנועות (כמו קמץ או פתח) אלא רק העיצורים (ב, ג, ע וכדומה). תנועות ארוכות* סומנו רק בסוף מילה, ותנועות קצרות סומנו רק אם הן שולבו עם העיצור אל"ף (á, í, ú). בדומה לעברית, עיצורים כפולים נכתבו באות אחת בלבד. *תנועה ארוכה: תנועה שמשך הגייתה ארוך יותר מהגיית התנועה הקצרה המקבילה לה. בתעתיק מקובל לסמן תנועות ארוכות בקו עליון, למשל: ū.

לפניכם תעתיק של משפט באוגריתית, ואחריו טבלה של סימני התעתיק:

ál tiwwahīlīna (משמעות: "אל תפחד")

á	b	g	x	d	h
w	z	ḥ	ṭ	y	k
š	l	m	ḏ	n	ẓ
s	ʿ	p	ʃ	q	r
ṭ	ḡ	t	i	ú	s ₂

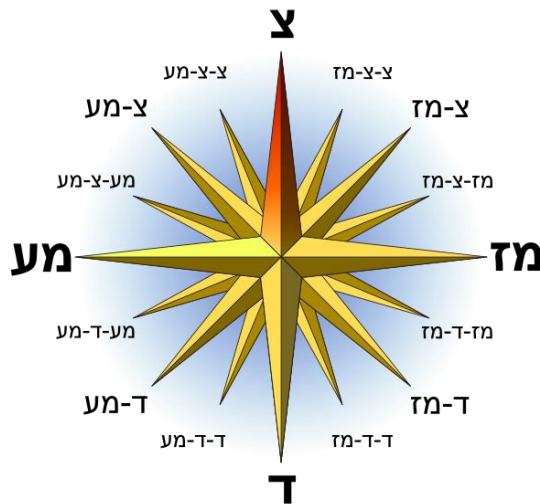
על פי כללי הכתיבה של האוגריתית וטבלת הסימנים, כיצד ייכתב המשפט הנתון

(á! tiwwaḥilīna) בתעתיק לאוגריתית?

-
-
-
-
-

תשובה: 4.

17. ארבע רוחות השמיים הן הכיוונים צפון, דרום, מזרח ומערב. הכיוון שבין צפון למזרח נקרא "צפון־מזרח", הכיוון שבין צפון־מזרח למזרח נקרא "מזרח־צפון־מזרח", והכיוון בין צפון־מזרח לצפון נקרא "צפון־צפון־מזרח". בדומה לכך נהוג לכנות את שאר הכיוונים:

לפניכם שמות של חלק מרוחות השמיים בסינית:

1. dun-nang pang nang
2. nang
3. xi
4. xi-bei
5. xi-bei pang bei
6. xi-nang pang nang

א. נתונים תרגומיהם לעברית **בסדר אקראי**. התאימו את התרגומים בעברית לביטויים בסינית (יש לכתוב ליד כל תרגום בעברית את המספר של הביטוי הסיני):

2: דרום	3: מערב
1: דרום־דרום־מזרח	4: צפון־מערב
6: דרום־דרום־מערב	5: צפון־צפון־מערב

ב. איך אומרים בסינית "מזרח־צפון־מזרח"?

1. dun-nang pang dun
2. dun-bei pang bei
3. xi-bei pang xi
4. **dun-bei pang dun**
5. nang-dun pang dun
6. bei-dun pang bei